Obywatel wobec państwa w Polsce i w Wielkiej Brytanii

Tomasz J Kaźmierski

Warszawa 26 I 2011r

CECHY WYRÓŻNIAJĄCE WSPÓŁCZESNE DEMOKRACJE PARLAMENTARNE

- Decentralizacja życia publicznego

  zdecentralizowane wybory

  udział i kontrola obywateli na wszystkich szczeblach podejmowania decyzji

  kolektywne podejmowanie decyzji (konsens lub głosowanie)

- Supremacja obywatelskich ciał decyzyjnych

  supremacja parlamentu, wyłączność jego prawodawczej funkcji i wynikająca stąd separacja władz

WYBORY BEZPOŚREDNIE FPTP W JOW

- Nie ma rozmycia odpowiedzialności
- Partie polityczne nie uzyskuja uprzywilejowanego statusu.

  Ordynacja wyborcza nie wspomina w ogóle partii politycznych, dzięki czemu nie mają one żadnego uprzywilejowanego statusu. Partia polityczna staje się zdecentralizowaną, wolną asocjacją wyborców bez struktur hierarchicznych.

- Skuteczna walka z korupcja

  JOW umożliwiają skuteczne usuwanie skorumpowanych polityków. (Pinto-Duschinsky,1999).

- Stabilne parlamenty. Prawo Duvergera:

  "wybory według zasady zwykłej większości 'Pierwszy Na Mecie' w jednomandatowych okręgach wyborczych prowadzą do powstania systemu dwu-partyjnego", (Maurice Duverger, 1950)

- Wartość w wymiarze społecznym zwycięzców w FPTP **jest niegorsza** od wartości zwycięzców w wyborach proporcjonalnych (Laryczower-Matozzi, 2008)

DLACZEGO ORDYNACJA WYBORCZA TO FUNDAMENT DEMOKRATYCZNEGO SYSTEMU KONSTYTUCYJNEGO?

- Określa, w jaki sposób preferencje wyborców przekładają się na realizację polityki państwa **w każdej dziedzinie**.
- W dłuższej perspektywie czasu, pośrednio określa wszystkie inne cechy systemu konstytucyjnego.
- W szczególności od ordynacji wyborczej zależy:
  - różnorodność pozycji ideologicznych wybranych reprezentantów
  - Cechy moralne, wiedza, kompetencje wybranych reprezentantów, ich pracowników oraz jakość realizacji ich programów.

MODEL MATEMATYCZNY WYBORÓW L-M
LARYCZOWER –MATTOZZI, 2008

- Model służy do porównania PR z FPTP pod względem jakości wybranych reprezentantów.
- Model zakłada, że:
  - Wyborcy działają racjonalnie i głosują strategicznie,
  - Kandydaci są zróżnicowani w dwóch wymiarach:
    - w wymiarze prywatnym (private value dimension)- **światopogląd**
    - w wymiarze społecznym (common value dimension) – **jakość kandydatów z punktu widzenia wyborców**

MODEL WYBORÓW L-M
LARYCZOWER –MATTOZZI, 2008

- Główny wynik:
  - Jakość (t.j. wartość w wymiarze społecznym) zwycięzców w FPTP jest **zawsze niegorsza** niż zwycięzców w PR.

INNE WYNIKI ANALIZY MODELU L-M

- Zróżnicowanie światopoglądowe (t.j. w wymiarze prywatnym) zwycięzców jest większe w PR, podczas gdy światopoglądy zwycięzców w FPTP **zbieżne są w idealnym przypadku z medianą (wartością środkową) światopoglądów wyborców**.
    - Potwierdzenie wyniku zastosowania twierdzenia o equilibrium optymalnych strategii Nasha do określenia strategii dającej najwieksze szanse zwycięstwa w wyborach FPTP: zwyciężają kandydaci o poglądach umiarkowanych.

DALSZE WNIOSKI Z ANALIZY L-M

- Process powyborczych negocjacji (postelection bargaining) między partiami w PR wprowadza więcej niepewności i osłabia związek między decyzjami wyborców i polityką państwa.
  - Innymi słowy: w PR państwo w mniejszym stopniu kieruje się tym, czego chcą wyborcy.
- Określenie głównej przyczyny słuszności prawa Duvergera:
  - Wyborcy unikają ryzyka (voters are risk averse)

OBYWATELSKIE WYBORY

ACE Fundamental principles of vote counting : Transparency, Security, Professionalism, Accuracy, Secrecy, Timeliness, Accountability, Equity

Urna w brytyjskim obwodzie wyborczym (polling station)

Dla porównania: urna w Konsulacie Polskim w Chicago

OBYWATELSKIE WYBORY

Decentralizacja: wynik określają obywatele w okręgu

Liczenie głosów w brytyjskim okręgu jednomandatowym

Dla porównania: liczenie głosów w polskim obwodzie wyborczym 126 w Berlinie; wynik określa PKW

Źródło: http://niemcy.salon24.pl/204080,tak-wygladala-okw-126-w-centrum-berlina

Bierne prawo wyborcze

- ang: nomination rules, USA: ballot access
- Ograniczenie biernego prawa wyborczego w Polsce jest drastyczne. **W tym zakresie Polska stanowi kuriozum na tle innych krajów Unii Europejskiej**.
- W Irlandii zgłoszenie kandydatury na europosła wymaga 60 podpisów, w Wielkiej Brytanii – 0 (zero) podpisów, w Polsce można kandydować do Parlamentu Europejskiego tylko z listy, która uzyska poparcie co najmniej 10 000 (dziesięć tysięcy) wyborców. Co więcej, taką listę wolno zgłosić tylko komitetowi wyborczemu, który nie może nawet powstać bez zebrania wcześniej tysiąca podpisów.

Bierne prawo wyborcze

- Kandydowanie do Sejmu:
  - Zbiorowe listy mogą składać komitety wyborcze
    - Komitet nie może powstać bez 1000 podpisów
    - Kandydatów w okręgu komitet może wystawić po uzyskaniu 5000 tys. podpisów mieszkańców okręgu
    - Kandydaci komitetu nie uczestniczą w podziale mandatów o ile nie uzyskają co najmniej 5% głosów w skali kraju.
    - Prawo wyborcze dyskryminuje kandydatów ze względu na przynależność etniczną i ze względu na płeć.
- Pracochłonność procesu zbierania podpisów w ilości niezbędnej do kandydowania można ocenić na co najmniej 8 roboczolat.

Bierne prawo wyborcze

- Kandydowanie do Izby Gmin:
  - Każdy zgłasza swą kandydaturę indywidualnie.
  - Do zgłoszenia kandydatury potrzeba 10 podpisów mieszkańców okręgu
- Pracochłonność procesu zbierania podpisów – 2 roboczogodziny

PRÓBY ZMIANY BRYTYJSKIEGO PRAWA WYBORCZEGO

- W 1981r. od Partii Pracy oderwala sie grupa czworga politykow (Roy Jenkins, David Owen, Shirley Williams i Bill Rodgers), która założyła nową Partię Socjaldemokratyczną.
  - Partia ta przez cały, 9-letni okres swego istnienia domagała się ordynacji proporcjonalnej.

- W 1997r Lord Roy Jenkins ponownie podejmuje nieskuteczną probę wprowadzenia w Wielkiej Brytanii reprezentacji proporcjonalnej przewodząc powołanej przez premiera Tony'ego Blaira tzw. Komisji Jenkinsa w Izbie Lordów.
  - Lord Henley w debacie w Parlamencie (1997): "Reprezentacja proporcjonalna nie daje większej reprezentacji wyborcom. Ona daje większa reprezentację partiom".
  - Jenkins swym raporcie zamiast PR proponuje AV+ (85% AV, 15% PR)

PRÓBY ZMIANY BRYTYJSKIEGO PRAWA WYBORCZEGO

- W 2010 r w UK powstał „hung Parliament” i w konsekwencji rząd koalicyjny Konserwatyści-Liberalni Demokraci
  - W czasie formowania rządu w maju 2010 uzgodniono, że odbędzie się referendum nad zmianą prawa wyborczego
  - Datę referendum ustalono na pierwszy czwartek maja 2011 (razem z corocznymi wyborami lokalnymi) i obecnie parlament debatuje nad projektem ustawy.
  - W ubiegłym tygodniu (17-22 stycznia 2011) debatowała nad projektem Izba Lordów, w tym we wtorek 18 stycznia przez 21 godzin bez przerwy,
  - Lordowie postulują odroczenie daty referendum

Parliamentary Voting System and Constituencies Reform Bill

Izba Gmin uchwaliła ustawę 328 głosami przeciw 269

Debata-maraton w Izbie Lordów, 18 styczeń 2011

Alternative Vote (AV)

Australijska karta wyborcza

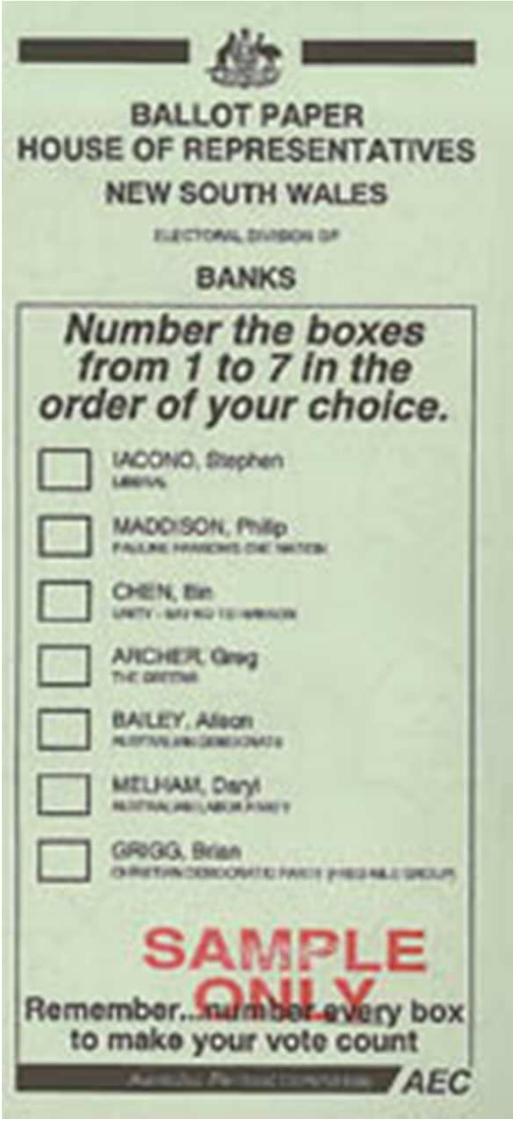

Proponowana wersja brytyjska (BAV)

Anomalie systemu BAV

- W systemie BAV partia może powiększyć swe szanse wystawiając w okręgu więcej niż jednego kandydata

- Ponieważ wyborcy marginalnych ugrupowań mogą wpłynąć na wynik rywalizacji między głównymi partiami, można oczekiwać pojawienia się ekstremistycznych haseł w programach wyborczych dużych partii.

Wnioski końcowe

- W III RP konstutycyjna zasada, że władza należy do narodu, została zredukowana do roli pustego sloganu.

- Jak to zmienić?
  - Praktyka ostatnich 20 lat pokazuje, że na pewno niczego nie da się zmienić wychodząc z domu tylko raz na 4 lata w celu wrzucenia do tekturowego pudełka bezwartościowej kartki składającej się w większości z nieznanych ogółowi wyborców nazwisk.